

כלומר, חילופי 10 אלופים, מתוך 15 שנמצאו או בצה"ל (לפי הפירסומים). כולל מתאס-השטחים, הרב הראשי, מפקד הכוחות המשוריינים בסיני והנספח בארה"ב). בתקופת 24 חודש — ובלא המרצה וזירו של כל מאורע או התפתחות מיוחדים במינם.

מפקד יוסי הכיפורים, שגם אבדן מידי של שיבוע מתוך מערכת 16 האלופים, החדשה, אשר עימם נכנס צה"ל למלחמה (ובם גם קלמן מגן ז"ל, אשר בפרוץ המלחמה היה "כימט-אלוף") כאלו רק השלים את הטיהור של אלעזר ז"ל, עד לסיומו ההגיוני.

סיחור זה של גלגל הרוטציה והתחלופה, אשר היה מואץ מן הרגיל אפילו לפי קנייהמדה (יוצא-הדופן בגזומתם) של צה"ל עצמו, נעשה לשם ההצעה: אלעזר ז"ל הצהיר כי הוא מיוחס "חשיבות מודגשת לצעירים וכשרוניהם, ופחות — לוותק בדרגה"; וברצונו גם "לאזן ולעבב את תהליך ההתבגרות שצה"ל נתון בו".

אימה לת"ל אצלנו — היא 53 בצבא ארה"ב.

השוואה בין הממוצעים — האמריקאי והצה"לי אינו מלמד אלא שכל קצין אמריקאי בהגיעו לכל תפקיד, עבר מסלול הכשרה ותפקידים מלא, מגוון ויטורי יותר מרעהו הישראלי. הגיל המבוגר יותר אינו מעיד כלל על ותרנות אמריקאית בעניין הכושר הגופני והשכלי של המפקד, בעיקר בשדה. להיפך, הדרישות האמריקאיות המורות וזקושות יותר — ובגושים צבא מסוימים, כמו המארינס, הרבה יותר — מאשר בצה"ל, ואם באחרונה שמענו כי בצה"ל הונהגו בחנייה חובה של כושר גופני כתנאי עלליה בדרגה, הרי אין כל ספק שזה חיקוי ישיר (אבל חיובי) של צבא ארה"ב.

מחוץ לזרועות האוויר והים, אשר מבחינת האישיות שבהם הם כימעט כספר החתום בפני — ולא רק בפני — ניתן לראות בצה"ל לא יותר משיניים או שלושה אלופים, החורגים גימ (למעלה) מן הממוצע, ולא רק לפי הקריטריונים הירודים של צה"ל עצמו; והם: ישראל טל, כנגרל בונה-כוח, ואריאל שרון, כמצביא בשדה-הקרב. אליהם נראה כי אפשר לצרף, בתחום "בניין-הכוח", גם את חיים לסקוב.

אין ספק בליבי, כי מתוך מצאי האלופים אשר עמד ברשות צה"ל מראשיתו, ניתן היה להפיק מיספר גדול הרבה של אש-שיבא בעלי שיעור קומה. ייחודם של שרון וטל בכך שהם הגיעו לרמתם למרות המיגבלות החמורות שניכפו עליהם, כתוצאה מהיעדר הכשרה וניסיון מספיקים; ואילו התקדמות באורח הנכון, ודאי שהיו טובים עוד יותר ושגיאות שעשו, או חוסרים שנמצאו בהם, לא היו נעשים, או שהיו מתמלאים. האחרים אינם מצליחים בכך, גם כאשר הם "כוכבים" אמיתיים בכות, מפני שקידום המואץ גורם ליישום-בוטור של הפוטנציאל הטמון בהם. חללים אלה של הקידום המואץ מדי חיים ופועלים כיום בצה"ל, בכל הדרגות, רבים גם טובים בהם כבר הושחתו כימעט ללא תיקון-שיקום.

כאשר מקדמים קצינים בקצב מעין זה, ונכחי נים להנמיך בהתאם את רמת הדרישות — תוך זרייה לכל הרוחות שני המוסכמות המינימליות ביותר, ככל הקשור לגיל הכרונוזוגי (בכרונולוגיה), כמות התפקידים, מישור-זמן בכל תפי קיד, תפקיד-רוחב, השתלמויות מיקצועיות — לא זו בלבד שמקבלים מפקדים וקצינים מטה שהם, באורח בדת-ימנע, בומר מוחלט, אלא גם זורעים את הזרע הרע של ציפיות מוגזמות, אשר גידם הצעירימדי של הקצינים המדוברים מחמיר עוד יותר.

כך, בחורים בני 22-23, שכקצינים אינם אלא תינוקות של בית-רבן, מצפים בכל הרצינות, וגם דורשים, קידום דומה. כיוון שאפילו בצה"ל אין אפשרות לרצות את כולם, עלבים ה"מקופחים", מאיימים בהתסרתם, וגם עוזבים את השירות — בהמוניהם; והעובדים אינם הרוצים, אלא דווקא מן הטובים, אשר כבר בתחילת הקאריירה שלהם היו מפקדים משבחים אותם וגם דוחפים את קידומם, וכך נוצרו ציפיותיהם הגבוהות.

זהו אחד מגורמי התופעה, שעליה עמדנו בהודמנויות קודמות, של התרככות המחסור החמור בצה"ל דווקא בקצינים וזטרים (סגן-רס"ן). בעוד גלגלי בית-הספר לקצרי

ורחן ההצעה, הקובע לצה"ל תיקרות גיל — וממילא גם משך חייהם — הנמוכים מאלה שבכל הצבאות האחרים בעולם (ובמשה, עוד יותר מאשר פרמליה), נולד כאחת האידיאולוגיות הילדותיות של צה"ל בראשיתו, רק שמרונות מוסלגת של צה"ל ודבקותו חסרת-המחשבה בקביעות שמקידמת-דנא הם שיכלו להגיד ציח את ההצעה, כמטרה מרכזית וקבועה לעצמה. בלא כל התחשבות בכך שמאז תקופת הניקוט של תש"ח גדל צה"ל והפך מורכב יותר לאין-שיעור, וגם נוספו לו שתי דרגות הכרחיות חדשות (אל"מ ותאל"ל).

התפיסה של "קאריירה שנייה" התאימה, אולי, לצה"ל הפרימיטיבי והקטן של מידחמת העצמאות (וגם בזאת יש לפקפק), אך ודאי שצבחה"ז של שנות השישים והשיבעים הפכה אנאכרוניזם משונה ומוזק. כגלגל פורשים מוצה"ל מפקדים בכירים ממש בדרגים לשיא כוחם, יכולתם והתאמתם לשרת בתפקידים הימים שצבא.

עזר וייצמן ושרון סיימו את שירותם בני 45, גביש פשט מדוי בגיל 43, בנימין תלם היה בן 44, לעומתם נחשבים הוד, ברילב וטל (גילי פרישה: 47, 48 ו-50) זקנים וטושים, שעה שבכל צבא נורמלי היו רק אז מגיעים אל סף הדרגים הבכירים ביותר, שוויה-ערך להללו, שצבחה"ל כבר נמצאו מאחוריהם.

התמונה מקדירה עוד יותר, כאשר נשווה את גילי הכניסה לתפקידים הרמים בצה"ל, לעומת צבאות אחרים.

יש להנחית גרון דווקא על המפקדות המיבצעיות הגבוהות

האמריקאים, ושאר הצבאות, אינם עושים אידיולוגיה מן הגיל, אלא, מן הנמנע הוא שקצין יוכל לצבור את הידע ואת הניסיון הדרושים לפיקוד על עוצבת-יבשה גדולה בשדה-הקרב של ימינו בגיל נמוך מאשר 50, פלוס-מינוס; כמו שאי-אפשר לו שיעור, בתהליך של הכשרה סדרה ונכונה, לתפקיד ראשי בדרג המטכ"ל, לפני גיל 60 — ולכל המוקדם בגיל 55 (פלוס).

אצלנו, לא זו בלבד שהגיל הפורמלי לכל דרגה בינונית וגבוהה נמוך בהרבה מן המקובל, כל בעולם, אלא שהממוצע המעשי נמוך, לעי תים הרבה, מן הפורמלי.

אינני מדבר על צה"ל של תש"ח, שבו ניתן למצוא הסבר (אבל, לדעת, לא צידוק) לכך שצעירים הפכו מפקדי-חזית ורמטכ"לים בשנות השלושים שלהם, אלא

„בולחן ההצעה" הקובע לצה"ל תיקרות-גיל הנמוכות מאלה של כל הצבאות האחרים בעולם הוא חלק מן האידיאולוגיה הילדותית של צה"ל

אם נבחן את הקאריירות אשר פורסמו, של מפקדי אגודות, וממלאי תפקידים מקבילים בחילות או במטות, נמצא כי החלו את תפקידיהם ביותם בני 40-36, ורובם פחות מ-40. בצבא הבריטי של מילחמת-העולם השנייה נחשב יוניגטי מפקד-האוגדה הצעיר ביותר, כשמונה לתפקידו בגיל 40. זאת, מפני שהיה יוניגטי — ועוד יותר, מפני שקודם-לכן התרחב הצבא הבריטי, במשך כשנתיים בלבד, כדי 30 מונים לערך וגם כבר נשחק בארבע שנות מילחמה ממוצע גיל האוגדונים הבריטיים במילחמה היה 45-50. בכנסייה לתפקיד.

מאלטת יותר ההשוואה למפקדי-השיריון הגדולים, ובעיקר לנמרצים ולנועים שביניהם. רומל נעשה מפקד דיוויזיה בהגיעו לגיל 49 — וכה, לערך, היה גיל מפקדי הדיוויזיות של "קורפוס אפריקה", ששירתו אחר-כך תחתיו, פטון, יורקה-הלבית שאין כמוהו, לא קיבל דיי ויוזיה אלא אחרי שהג 55 — כלומר, בגיל המבוגר כדי 12-10 שנים מזה שבו סיימו וייצמן, גביש או שרון את הקאריירה הצבאית שלהם; וב"אחור" של כמעט 20 שנים לעומת הדיוויזיונרים הנוכחיים שלנו. בעת מסעי-המילחמה המבריקים ורבייה-תעוזה ביותר שלו, כבר הגיע פטון קרוב לגיל 60.

בפיקוד העליון של כל הצבאות היו רמות-הגיל גבוהות יותר. גודריאן הוליד (אישית ופיסית) את מסעי-הנבוק ברוסיה בתיותו בן 53 — וכאשר נפטר, בגיל 66 (בי"ב) שימש כמפקד רמטכ"ל היבשה של הצבא המערב-גרמני המתחדש, מונטגומרי הפך רמטכ"ל צבא-היבשה הבריטי בתיותו בן 59 ואת שירותו הצבאי סיים, בנאט"ו, בי"ב, בגיל 71.

מוכן שאינני מטיף להפיכת המטכ"ל דמוי שביזקנים. אבל צמרת צעירה מדי גרועה, עק רזנית, יא פחות מצמרת קשישה מדי — ופע מינים אף יותר, אלא, קיימים ממוצעים-גיליים בדי קים ומנוסים, המקובלים בצבאנו — וגם ניתן להגיע אליהם באופן פשוט: עידידי עריכת רשימת התפקידים המקדמים, שאותם חייב לעבור כל מפקד קודם שיעיך לכל תפקיד מסויים שהוא.

ממוצעים אוניברסליים אלה מיוצגים יפה על-ידי טבלת ממוצע-הגילים הנוכחית בקצנות צבא ארה"ב (כפי שפורסמה בשביעון בחננה), שבאגרים מצויים ממוצע-הגילים המקביל לצה"ל הישראלי. העולה מממשיכי הפ"מ — "פרק זמן מיוערי", בכל דרגה — המפורטים בפיטוסומים שונים, ובהנחה כי הגיל הרגיל לקבלת הסג"מ הוא, בכל הצבאות, 22. הגיל האמריקאי הממוצע לסג"מ 23.5 (בצה"ל, 20); סג"מ — 27 (26); רס"ן — 34 (30); סא"ל — 41 (34); אל"מ — 49 (38). ממוצע הגיל בדרגת מייג'ור-ג'נרל, דרגתו התקנית של מפקדי-אוגדה — המתי

על צה"ל של היום ועל המינויים שנעשו בו בשנים האחרונות.

אלופי התקופה שבין ערב ששתי-הימים עד ליום-הכיפורים עלו כולם לדרגתם בגילים שבין 33 ל-40. הצעירים ביותר (34-33) היו ברילב, וייצמן ורביין, וזקנים יותר היו אלעזר ז"ל (36), שרון (38), גביש (37) וטל (40). בשנת 1969 נעשו מינויי האלופים שאחרי ששתי-הימים, וממוצע הגילים עלה: גור (39), חופי (42), ברן (43). המינויים שקודם ליום-הכיפורים, בשנים 3-1972, העלו עוד במצט את ממוצע הגילים של האלופים החדשים, בין השאר מפני שהנהגת דרגת התאל" (1968) החדשה האריכה בכמה שנים נוספות את המסלול הפורמלי, מתחת לאלוף; שפיר (43), ועירא (42), גונן (42), אלברט ז"ל (43), "ביני" תלם (44), ולושה (45) ששישים של ממש מנתם מרון (45), בני פלד (45) ונחמיה-קין (47). מינויי אחר-ארגנס יציבים קצת פחות, מצד אחד, איתן

גים פולטים יותר קצינים מאשר בעבר, ויותר מהר. מכאן גם המאמצים ההיסטריים המתמידים של צה"ל, למשוך אנשים לקבע, למרות שסך-כל הקצינים אשר ייצר עד עתה דינם לאיש, לפי הסטנדרטים הנדויבים ביותר, גם צבא הכפול בגודלו מצה"ל.

ה"שלכת" הראשונה — העלאת ההמונית בדרגה, בלא התחשבות בפז"מ — שאחרי ששתי-הימים שימשה רזו חוק להאצת סחרחרת הרוטציה-ההצעה. כעבור שנים אחדות התמתן המיאץ והפך נורמלי יותר, אבל בשתי שנותיו כרמטכ"ל, קודם יום-הכיפורים, שב אלעזר ז"ל וסיחרר את ה"מערכת", באופן מלאכותי, בתאוצה מחודשת ומזיקה, פליטת המפקדים בתהליך "תחנת-הרכבת" של אלעזר גרמה לכך, שצה"ל ייכנס ליום-הכיפורים ללא "שומן" של רזירותו בפקוד הגבוה, כך ש"אבידות" ואבידות המלחמה גרמו כימעט-חורבן שם.

אבל אלה היו כאין וכאסל לעומת אורגיית ה"שלכת" שבעיקבות המלחמה, אשר החישה את קיצוני הקידום בצה"ל ב"מבער אחורי", תוך דירדרו עצום בקריטריונים שלו. במקביל, נכנס צה"ל לעידן חדש של "התעצמות" — מה שגרם לפריחה אינפלציונית של תקנים חדשים ולהעלאת דרגות בתקנים קיימים, שכמותן לא נתרחסו בשום מיגור אחר בארץ.

מוטה גור מודע לבעיה — אם מותר לכנות כך תופעה הדומה יותר לאסון — וגם תרם לטובתה התבטאוי יות שונות, הפז"מ החל באחרונה שב ומקבל משהו מערכו הקודם, וכמות החריגים פחתה, אבל האידיאולוגיה של "רוטציה" וההצעה — בכל מחיר ובפועל, כמטרות-לעצמן — לא נעלמה, ואולי אפילו חוזקה (גור עצמו נעשה אלוף בגיל 39, שהוא הממוצע ה"רישמי" לאל"מ בצה"ל, מונה רמטכ"ל בגיל 44 וסיים את שירותו בן 48 — קצת פחות מן הממוצע הנוכחי של דרגת אל"מ בצבא ארה"ב, ושנה אחת קודם לגיל שבו נעשה רומל מפקד אוגדה והחל משלם באורח ממש את ההשקעה בו, כלומר, עם סיומו תפקיד רמטכ"ל, ובהנחה שהוא קצין מצטיין היה גור צריך להימצא, לפי הנורמות הנורמליות, בסיום תפקיד מפקד-אוגדה, למירב, והיה מתמנה, סוף-סוף ובמזל-טוב, אלוף צעיר וכישרוני, ששיאו עוד הרבה לפניו.

בלימה משמעותית של סחרחרת הקידום, המסתובבת עתה בקצב מטורף — בכל הדרגות, אבל במיוחד בנמוכות ובבינוניות — היא התנאי הטכני הראשוני לכל צעד של בחינת "מערכת עצובת הקצונה" בצה"ל, ולצורך איתור ליקוייה והתחלת תיקונם. בלא שתיעצר, תישאר המערכת אפופה אבק כבד, המאמץ העיקרי והמתמיד יוטיף להתי רכזו בייצורם גיוסום של קצינים חדשים, להזלם לתוך